

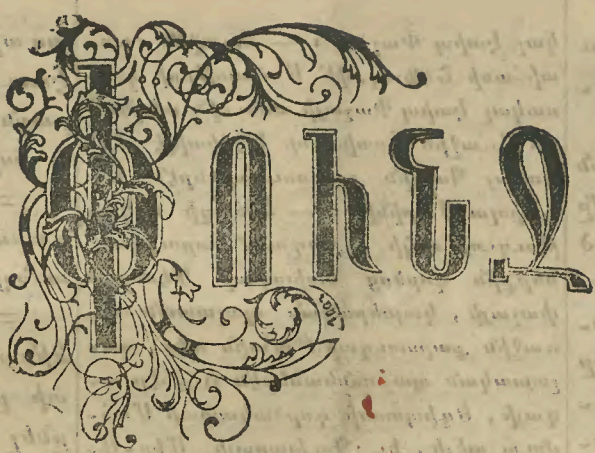
Փոստը ՇԱՐԱԹ օրերը կը հրատարակուի. — Տարեկան բաժանորդագիրն է երկու և կես արծաթ Մեծիկանիսի վարդի, քի՛ մայրաքաղաքիս ևս իւր արտաքինացի ևս քի՛ գաւառացի համար: — Վեց և երեք ամսոց համար ալ բաժանորդ կը հրատարակուի: — Հատկ 40 փարսյ է, և կը գտնուի մասնաւորապէս Պարիզ-Գարու ջրավաճառ և գրականատ Նշան աղայի խանութը: — Մասնաւոր տողը 3 դր. է մեկ անգամի համար: Աւելի աման կ'ըլլայ աւելի անգամներու համար:

ՀԱՅԿ

Ա.Ն. ՏԵՐԻՔ-ՏԻՐ Հ. Ս. Ա.Լ.Ա.ՃԱԺԱՆ

4. ՊՕԼԻՍ

Պարզ—Բազար Նախիջի խան վերի յարկ թիւ 16

درعليهده بالقي بازارنده نافعہ خاندہ اوست قاتده
۱۶ نومرولى اوطلده «پونچ» غزتمسى صاحب امتيازى
— ۞ ۞ ۞ —
H. S. ALADJADJIAN
Directeur du Journal Armenien
P. O. N. T. C. H.
16 Nafie—Han Balouk—Pazar 16
CONSTANTINOPLE

ԹԻԻ 2769

ՇԱՐԱԹ

1863—1866—1901 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 22

ԽՐԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՓՈԽՆԶԻ

ԿՐԹԱԿԱՆ

ԳՈՒՄԱՐ ՄԸ

Կրթութիւնը ճանաչական խորհրդէն այս օրերս կը գրաւի Պատրիարքարանի անտառիկն հաշուելու պատրաստութեամբ:

Ամէն անգամ որ այս հաշուելու լիւրջ վրայ խօսք կ'ըլլայ, կը հարցուի թէ արդեօք կրթական գործին համար գումար մը պիտի նշանակուի՞ ծախսոց կողմէ, և թէ՛ արդեօք ո՞րչափ: Եւ ամէն անգամ այս հարցման գոհացուցիչ պատասխան մը չտուիր, հաշուելուին մէջ տեղի չարութիւն կրթական գործին համար ո՞րքէ գումարի մը:

Չեմք գիտեր թէ՛ այս անգամ ալ առանց կրթական գումարի մը պիտի անցնի՞ հաշուելու պատրաստող Խորհուրդը, մինչդեռ և ո՞չ մէկ տեղ չկայ հաշուելուին, որոյ ծախսոց կողմէ համարալին կրթութեան համար մեծ գումար մը նշանակուած չըլլայ:

Կարծեմք թէ՛ Պատրիարքարանի հաշուելուին տարեկան ծախսոց համարումը մինչեւ 6-7000 լիւրս կը հասնի: Կարելի չէ՞ որ դռնէ քան մը հարկիւր լիւրս նշանակուած չըլլայ կրթութեան համար: Ըստ մեզ կարելի է, որովհետեւ կը խորհուրդ թէ երթեկեկութեան տարեկան ծախսոց գումարը մինչեւ 400 լիւրս բարձրացած է, և անխրախտութիւնը զրկանք կամ կծծութիւն չհամարուիր, եթէ առայժմ այդ գումարը ամբողջովին կամ մասամբ յատկանայ կրթութեան համար:

Կրթական գումարէ մը հաշուելուին զուրկ ու թափուր լինելը շատ ժամանակէ ի վեր դժգոհութեան ու դանդաղացանք առաւելայեղած է: Այս զրկումը հաշուելուին ծախսոց կողմէ վրայ յուրս ու անհաշտ ուժով նուրբ պատճառ կ'ըլլայ, և մ.ա.թին կողմէ գումարներն հայրենային երեսնէրէ դժուարութիւն կը ծագի: Գոնէ այս դիմումը պէտք է զանց չընել կրթական գումարը:

Եթէ կրթականութեան ծախսոց գումարն անմերձեւային կը համարուի, ճանաչական Խորհուրդը կրնայ ծախսոց կողմէ ուրիշ զեղչելի կամ բարձրացնելու գումարներ գրեթէ նշել:

Նոր դիտողութիւններ չեն առնուիր, հետեւեալը երկարաւորութեան հարկ չկայ: Ճանաչական Խորհուրդականաց, իրեն լրջաբան անձանց՝ ուշադրութեան կը մատուցանեմք այս տողերը:

ԱՂԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրթական ժողովն երեքշաբթի շաբաթական նիստն ըրաւ, և գլխաւորաբար զբաղեցաւ ամուսնական խնդիրներով: Նպատակից Յանձնաժողովն ալ նոյն օրն ինիստ հրաւիրուած էր, բայց անգամաց մեծ մասին բացակայութեան պատճառաւ տեղի չունեցաւ նիստն: Այս ժողովն ու յանձնաժողովը դադար կ'առնեն մերձակայ տոնական օրերու պատճառաւ:

Տիարպէրի առաջնորդական վիճակի եկեղեցեաց մէջ ըսկսեալ են յիշատակել նորընտիր առաջնորդ Գեր. Տ. Եղեկէ վարդապետի անունը:

Օվաճըղի քահանայնէն Տ. Գրիգոր Կրեքճեան վրեժներ, և Նիկողոզի առաջնորդական, փախստեղ Տ. Կարապետ վարդապետի նախագահութեամբ կատարուել է օծման ու յուզարկարութեան հանգէն: Վախճանեան 73 տարեկան էր և 33 տարեկն ի վեր քահանայացեալ: Կը գովէ իրեն պարճանալ ու գործունեայ եկեղեցական:

Կրթական ժողովը տեղեկանալով որ մայրաքաղաքս գլխաւոր Վանքի մէջ կ'ընել կնքահօրը հետ պատկուել է Վանայ մէջ, որոշեալ է չեղեալ համարել այդ պատկուելութիւնը, և պաշտօնաւարութիւնէ դադարեցունել պատկուելի քահանայն:

Տնտեսական խորհուրդը՝ Հիւանդանոցի 1900 տարեայ հաշիւները տեսնել, քննել վաւերացուցել, և գումարներ յայտնել է բարեօր մատակարարութեան համար: Արդեօք ի՞նչ բացատրութիւն տրուած կամ առնուած է՝ այդ տարեայ հաշուելուին ծախսոց կողմէ «Ողորմութիւն» Պարզ և բաւերով նշանակուած 36 հազար զրուշի համար, որ մեր և շատերուն հետաքրքրութեան առաւելայեղած է այդ տարեայ տեղեկագրին հրատարակութեան առնել: Այդչափ գումար մ'ալ 1899ի տեղեկագրին մէջ կայ միևնոյն բաւերով նշանակուած, և ուրիշ քանի մը գումարներ, որոց համար բացատրութեան պէտք անհրաժեշտ համարած էինք արդէն, բայց հիւանդանոցի գրասենեակէն ո՞րքէ ձայն չեղաւ մինչեւ յարկը:

Պրուսայի ծանօթ վաճառականներէն Սարիմ էֆէնտի Աղամ ճանեան 10 մէճիկէ զրկել է Եֆէմիլիէ հիւանդանոցի համար:

Մաքրի գիւղի աղագային վարժարանի ուսուցիչը ու սանուք վարժարանին տեսուչ Պէրպիւն Պօլոս էֆէնտի ամուսնութեան

տուր, 200 զրուշի հանգանակել նախընտրել են հիւանդանոցի, փոխան ծաղկեղինի:

Կովկասու Հաթրութ գիւղի Սահակ քահանայն, Ղարապաղի կրթական ժողովէն արտօնութիւն առել է հանգանակել Նախիջի քահանայն, բայց ուղղակի էլ միանալու համար և չհաս պատկի հրաման ստանալ յաջողել է: Ասոր վրայ՝ յիշեալ կրթական ժողովը առաջարկել է՝ քահանայն ձայնելի վանքը զրկել աղագայութեան համար: Չգիտեմք թէ՛ այս քահանայն ուրիշ ի՞նչ գաղափարներ անկարգաւթիւններ ըրած է: Ըստ մեզ՝ յանգանակը չէ այդ չհաս պատկի հրամանն ստացած ըլլալուն համար, քանի որ հրամանը էլ միանալուն տրուած է:

Կեսարիայ Մոնեմուսուն գիւղի մէջ, ուր 200 է աւելի Հայ ընտանիքներ բնակեալ են, 13-20 ընտանիք՝ Կեսարիայէ Հայ-հոռմէական վարդապետ մը հրաւիրել և հոռմէական դաւանութիւն ընդունել են: Վարդապետը դաւանափոխ Հայոց միոյն տան մէջ պատրազ մատուցել, և մեկնելու առաւել խոստացել է իրենց յատուկ վարժարան ու կրթարան չինել տալ և անյապաղ վերադառնալ: Կ'ըսուի թէ՛ Ս. Գանիէ վանքի վանահայր Սանտալեան եպիսկոպոսի գէժ եղած գանգատանայ անընդունաւոր հետեւներն է այս:

Կայսերական հրաման ելած է՝ Գարակեօղեան ընտանեաց տրուած 20000 լիւրայի 50000 լիւրս տնայ շինելու համար իւսկիւտար Պալեան վախճանեալ Սարգիս պէյէ միւլիլայ մնացած, և Խալիպիւն-պաղը ըստ զեւանի վրայ, որոյ համար իւսկիւտարի քաղաքապետութիւնը պէտք եղած քննութիւնը կատարած ու տեղեկագրած էր:

Պիլէճիկի Առաջնորդ Գեր. Տ. Մովսէս Սրբազան այս շաբթու մայրաքաղաքս եկաւ վիճակային խնդրոց կարգադրութեան համար: Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը՝ երջնկայի Առաջնորդ Գեր. Տ. Գանիէ վարդապետի առաջարկութեամբ, ծաղկեղին կրեալ արտօնութիւն տուել է Փոքր Արմը տան գիւղի Տ. Պօլոս քահանային:

Աֆիօն-Գարահիսարէ՝ Տ. Խաչատուր քահանայն Տօնէկան 10 լիւրս հանգանակել Պատրիարքարան զրկել է՝ Հիւանդանոցի համար:

Իզմիրի Առաջնորդ Սրբազանը ներկայ գտնուել է՝ տեղային գերմանական որբանոցի մ'ննդեան տեսած առիտ հանգէսին, որբանոցին տեսչութեան հրաւիրանք: Ներկայ գտնուել են նաև գերմանացի երեք ու վարդանեան Տ. Խաչատուր:

Հատուր քահանայ, որ կիւրակէ օրերը որբանոց խորատու պաշտօն ունի: Հանգէսին շաբթուեր են որբանոցս արտաշարժ երգերն:

Կարնոյ Առաջնորդարանէ Պատրիարքարան հասած Գեր. Տ. Թովմալ նամակէ մը խնայուած է թէ՛ երկրաշարժի ցնցումները կը չարունակուին բայց շատ թեթեւ ու անգնաց, թէ՛ ժողովրդեան մեծ քաջութեամբ անվնաս համարուած տունները: Թէ՛ դժբաղդաբար տիրող ժամատեղի, թոքատապի, ծաղկախառի եւ կարմրախառի զոհ կ'ըլլան շատերն, եւ թէ՛ Խտարէի ժողովն, արկածեղց օգնութեան յանձնաժողովոյ առաջարկութեամբ՝ որոշած է բժշկներ վարձել չքաւոր հիւանդներ ճիւղարմանելու համար, և քաղաքապետարանէն ճիւղ տալ գեղերն:

Խարբերէ գրեւոր է թէ՛ առաջնորդական տեղապահ Գեր. Տ. Եղեկ Մ. վարդապետ նիստերը որ կարգ մը աղագայներ երբ աղագային Առաջնորդարանի գէժ ո՞րքէ դժգոհութիւն ունենան, կ'երթան Հոռմէական կամ Բորքալի կան պատկով կ'ամուսնանան, համաձայնութիւն մը գոյացուցել է Հայ հոռմէականաց առաջնորդ Խարայեան եպիսկոպոսի եւ Հայ բողոքականաց Պատուելիին հետ, որպէսզի իրենց հոգեւոր վարչութիւնէն խուսափող անձանց երես չտան եւ պատկաւորութիւն չընեն: Կը մաղթեմք որ այս կարգադրութիւնը ո՞րքէ պատճառաւ զանց չառնուի, եւ կը փափաքեմք որ ամէն տեղ գործադրուի այս գովելի կարգադրութիւնը:

Բաղէշի նորընտիր առաջնորդ Վահան վարդապետ Յակոբեան կը հրաժարի: Այս վարդապետը Պալքէօղի աղագային սընտուկէն 300 լիւրս իրեն առնելը կը պահանջէ Պատրիարքարանի միջոցաւ: Այդ տեղ ժամանակ մը առաջնորդական տեղապահութեան պաշտօն վարել և դանդաղանք եւ զան թէ կարօտեղց յատկացեալ նպատակ գրանցելը հաւատարմաբար գործածած չէ: Արդեօք ի՞նչ պէտք է այդ պահանջուած գումարին հաշիւն:

Գոհութեամբ իմացանք թէ՛ Բումէլի-Հիսարի Բաղէշի Գոյէճի Հայ ուսանողը կէս ոսկի ամսաթուղակ յատկացուցել են գիւղին աղագային վարժարանին համար: Յիշեալ Գոյէճի Հայ ուսանողաց այս պիտի նուիրատուութիւնը՝ յաճախ կը ըսուի:

Աղեքանդակայէ՝ Հայ վաճառականը 25 ոսկի հաւաքել

զրկել են Կարնոյ երկրաշարժէ կարօտեղց համար: Իզմիրի աղագայնոց հանգանակութեան արդիւնքն է՝ որ պիտի հրատարակենք:

Էնկիւրիի դաւանական ժողովը, ամսոյ 16ին գումարուելով առաջնորդական տեղապահ Ներկարարեան Գեր. Տ. Պետրոս վարդապետի նախագահութեամբ, վիճակին առաջնորդ ընտրել է Գալիան Գ. Նիշէ վարդապետը: Տ. Պետրոս վարդապետ Ներկարարեան դեռ ընտրութեան չեւանք կ'ըլլաւ, ժողովականներէն ինչոքեր է իրեն համար քուէ չտալ, ծանուցանելով թէ իւր առողջական վիճակը չներեր՝ առաջնորդական ծանր պաշտօնը ըստանձնել:

Վանայ Կարմիր վանոց որբանոցի հոգաբարձութիւնը հրաժարել է, բայց Պատրիարքարանը չէ ընդունել հրաժարականը: Յիշեալ քաղաքի Ս. Գրիգորեան որբանոցի չորս որբուհի ամուսնացել են, եւ մէկը Պարսկաստան դաշն է նորապստէ ամուսնոյն հետ:

Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրը՝ Կրթական ու Գաղաքական ժողովականաց գրած էր ինիստ գումարել երեկ ժամը Յին: Ըստ այսմ՝ ժողովականաց ունանքները պարտաւորեցան երեկ Պալքէօղի խորհրդը, ասկայն առանց ո՞ր և է տնօրէնութեան մեկնեցան, ու ըստ ինչեւ Ս. Պատրիարք Հայրը նամակ մը գրած էր, և ինքն ալ այդ նամակին պատճառաւ բացակայ էր:

Պատրիարքարանի գիւանապետը այս շաբթու քանի մ'անգամ բանակցեցան երեքեան Տ. Գեորգ Սրբազանի հետ, ի գիմաց Ս. Պատրիարք Հօր Տ. Գեորգ Սրբազան գրել է Երուսաղիմայ Ս. Պատրիարք Հօր, որ ի Կ. Պոլիս փախդրութեան համար և կեղեցական մը զրկէ:

Սպարապետութեան դրան օտար թղթատարութեան ու թարգմանութեան գիւանի պետ եւ Բերայի Թաղական Խորհրդոյ առնեալ պետ Վսեմ. Միքայել էֆէտի Մամիկոնեան շաբաթէ մը ի վեր հիւանդացած է եւ բժշկական խնամք ենթարկուած: Առողջութիւն կը մաղթեմք:

Նիւ-Եորքի քաղաքական վարժարանի ուսանողներէն Պ. Արշակ Մահտեսեան վարժարանին հարցաքննութեանց պարգեւին արժանացել է: 400 տոլար (80 անգղիական ոսկի) է պարգեւն, որ չորս տարի կը տրուի 4 բաժնով մինչեւ ցաւարտ չըլլանին:

Պաշտօնական ծանուցումով Փոխանորդարանի:

«Բնիկ Գաղթականացի Բերդ հանգուցալ Պօղոսեան անուն երեսուն եւ եօթնամեայ կին մը՝ որ ըստ օրինի ա-

քիտասարդներ, զանոնք իրը տի-
պար նկարներ համար, եւ այս
պատուէրին հակառակ վարուե-
լով՝ մեծ տուգանքի չենթարկուիլ։

== Չինաստանի կառավարութեան
նէն վարձեալ ծառայող սպաներ՝
սկսած են կողմնակիցներ չինական
բանակը, եւ վերջին ժամանակնե-
րս Չինաստանի ու ծառայող կառա-
վարութեան մէջ բարեկամական
յարաբերութիւնը կը հաստատուին,
եւրոպայի աշխարհամարաց ուշա-
գրութիւնը դրուելու չափ։

== Անգլիոյ կառավարութիւնը
կը փութայնէ նոր ապսպրած-
մարտանաւու չինութիւնը, որպէս
զի անոնք ալ մասնակցին թագա-
գրութեան հանդէսին, որ պիտի
կատարեն զանազան կարգերէ հա-
րկաւոր մարտանաւեր։

== Ռուսիոյ կայսրը պետական
խորհրդին հրամայեց է՝ ուսաց
համալսարանաց բարեկարգութեան
համար կանոնական ծրագիր մը
խմբագրել։

== Ավէնքի լրագիրը մրցման
ելած են այս օրերս։ Աֆրիկայի ա-
նուն լրագիրն ստիպուեց է կէս առ-
կէս զեղչել գինը։ — Բոսնիայի
20 փարայի 10 փարայի վաճառել
հատը։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼԻՔ

Զվիցերիի բժշկական վարժարա-
նաց մէջ իգական սեռէ 93 ուսանող
կան, եւ երկրին զանազան կողմերը
26 բժշկուէի կը գտնուին։

— Անգլիոյ մէջ բժշկական արհես-
տով զբաղող կանանց թիւն է 258։
1894ին 195 էր։

— Գաղղիոյ բժշկուէի 95ի չափ են,
որոց 80ը ֆարմաքի եւ նահանգաց մէջ
հաստատուել են, եւ մնացեալը՝ առող-
ջապահական զանազան հաստատու-
թեանց մէջ կը գտնուին։

— Ի Գերմանիոյ տարւոյն երրորդ եւ-
ամսին մէջ 2337 մանկութիւնը եղեր
են։ Անցեալ տարի նոյն տարի ժամանակի
մէջ՝ 1765 մանկութիւնը եղած էին։

— Կ. Պոլսոյ սիկատի արտաձման բն-
կերութիւնը այս տարի զուտ չափ
նեցեր է 6171 ոսկի։ Անցեալ տարի
7334 ոսկի էր։

— Անգլիոյ մէջ հնարած են նախ,
թղթաշաղկապներ գործարարութիւնը,
1840ին, իսկ Թուրքիոյ մէջ՝ 1863ին։

— Անգլիոյ Հարլիքոյ նաւահան-
գիտը կը փոխադրուի տարին 150 մի-
լիոն 400 հազար հատիկով, եւ կը վը-
ճարուի 400 հազար անգլիական լի-
րա։

— Լոնտոնի արեւմտեան մասին հան-
րակաւքերն՝ օրը 100 հազար ուղեւոր
կը փոխադրեն։

— Պէրլինի մէջ մեծահարուստ կալ-
ուածատէր մը այս տարի 116 հազար
լիրա կայրածական հասոյթ ունեցեր է,
եւ կալուածական տուրք վճարել է 4660
լիրա։

— Անգլիոյն հոգեւորական զերաւան
Օ. Հանքի Իրլանդի խմբին հանդէսէ,
ճիւղակոյն մեծ թատրոնին մէջ չաբաթ
մը ներկայացում տուով՝ 11200 անգ-
լիական լիրա չանկր է։

— Միացեալ Նահանգաց մէջ՝ այս
տարի 69 մէջ հրատարակուեց է։

— Լոնտոնի թատրոնին մէջ 20000
լիրա ծախք ըրեր է՝ ամառական
ներկայացման պիտոյի համար։

— Գաղղիոյ մէջ՝ անցեալ տարի
827,297 ծնունդը, եւ 853,285 վախ-
ճանալը եղեր են։

— Գաղղիոյ մէջ՝ անցեալ տարի
12980 խնդրագրեր տրուեց են դատա-
բանաց, ամուսնութեան համար։

— Ռուսիոյ երկրագործք՝ 1899 ին,
Ռուսիոյ երկրագործական գրամատու-
նէն 1 միլիոն 351 միլիոն 518 հազար
րուպլի փոխուեց են։

— Պէրլինի նահանգի մէջ՝ 1777
հոգի ծներ եւ 913 հոգի մեռեր են,

անցեալ Սեպտեմբեր ու Հոկտեմբեր
ամսոց մէջ։

— Ըստ վերջին վիճակագրութեանց
Ռուսիոյ բնակչաց թիւն է 125 միլիոն
663 հազար։

— Գաղղիոյ կառավարութիւնը՝ այս
տարի 3617 միլիոն 6 հազար ֆրանք
հասոյթ ունեցեր է։

— Ըստ նոր մարդահամարի՝ Աւս-
տրիոյ մայրաքաղաք Վիեննայի բը-
նակչաց թիւն է 1 միլիոն 640 հազար,
որոց 54000 բ՝ հրեայ են, իսկ մնաց-
եալը՝ հռոմէական։

— Ռուսիոյ մէջ՝ լրագրի հրատա-
րակութիւնն սկսած է 1702 ի Գիւ-
տեմբեր ամսոյ մէջ։

— Գերմանիոյ համալսարանաց մէջ՝
այս տարի 2606 հոգի կ'ուսանին։ 775ը՝
Պէրլինի, 375ը՝ Լայպցիգի, 233ը՝ Միւ-
նիխի, 153ը՝ Հայդելպերկի համալսա-
րանաց մէջ։

— Փարիզի քաղաքապետութիւնը՝
2 միլիոն ֆրանք տարուեց ունի, եւ
ներկայ տարւոյն 12 միլիոն ֆրանք
բացը գոցելու համար՝ նոր հասոյթի կը
կարօտի։

— Գաղղիոյ մէջ անցեալ տարի 50-
55 միլիոն ֆրանքի խաղալիք չինուեց,
եւ 20 միլիոն ֆրանքի խաղալիքներ օ-
տար երկրները զրկուեց են։ 40 տա-
րիէ ի վեր հետզհետէ ընդարձակուած
է այս գործը։

— Գաղղիոյ կառավարութիւնը այս
տարի 209 միլիոն 213 հազար ֆրանք
ծախք ըրեր է հանրային կրթութեան
համար։ 1869 ին, 50 միլիոն 180 հա-
զար ֆրանք էր։

— Գաղղիոյ մէջ այժմ կան 110 լի-
ւե, 229 քոլէժ եւ 70288 նախակրթա-
րան 1869 ին՝ 82 լիւե, 255 քոլէժ եւ
56544 նախակրթարան։

× × × ճարտարաւոյն ժամա-
ցոյց մը չիններ է Ամերիկայի Զիւքսի
քաղաքի բնակիչներէն ժամագործ մը,
15 տարի աշխատելով՝ Փարիզի դուռ-
տի մը դիւրը ունի։ Ժամանակ հնչելու ա-
ման դուռ մը կը բացուի, եւ Ամերի-
կայի նախագահներուն՝ Վաշինգթոն
մինչեւ Մաք-Քլինի՝ պատկերները կը
ներկայացնէ։ Հնարիչը՝ իւր այս ձե-
ռագործը մինչեւ մօտ օրերս գաղտնի պա-
հել է եւսը սկսեր է ցուցնել՝ տեսնել
ուզող բարեկամաց, բայց համար ի
տես հասարակաց դէմ կամ վաճառել։

— Ի Բալիֆորնիոյ մօտակայն պէսկալս
բանքը նախաւոր է։ Եթէ բանտարկեալը
աշխատանք, ճիւղ կանոնադարձ ու
բարեբաղդայ ըլլայ, անոր տուելիք կը
արտւին մօտ խորտկներ, խորտկան-
ներ, հատիկով, թէյ, խմոր, կաթ ու
ճերմակ հաց։ Եթէ միջին աստիճանի
վարմունք ցուցնէ, իրեն սահմանել
գործը հաւատարմութեամբ կ'ատարէ եւ
զանգաւորու հախալու գումարի, ու-
տելիքը կ'ըլլայ երկարացողներին խիւս,
առուի, աղուր ու եղիպարացորենի հաց։
Իսկ եթէ ամբողջ ու աննապաստան
ըլլայ բանտարկեալն, ուղարկն չափ պաղ
ջուր կը տրուի, բայց սովորականէն
քիչ հաց։ Ուտելիքներու այս երեք տե-
ւականներ՝ բանտարկեաց կրթութեան
ու ուղղութեան զբոլու ու խթան
կ'ըլլան։

— Կարմիր ձուկեր։ Ամերիկայի
Չինիյանի նահանգի մէջ է կարմիր
ձկնոց մեծագոյնները պարունակող ա-
ւազանը, զոր բնիկ Ռոկի Զկանց Ա-
գարակը կը կոչեն։ Այս աւազանը վեց
մեծ աւազաններէ կը բաղկանայ՝ 70
հեկտար տարածութեամբ։ Մէն մի ա-
ւազանի մէջ 300 հազարէ աւելի ձուկ
կը գտնուի մեծ ու փոքր։ Ընդհանրա-
պէս 12 տարի կը վաճառուի 13 հա-
տը։ Մինչեւ 2 տարի արժողութիւնը ալ
կան։

— Խաղալիքները նախնի ժողովրդոց
մէջ ալ մեծ կարեւորութիւն ստացած
էին։ Պուպիլիներն՝ որ իբրեւ խաղալի
աւելի կը գործածուին այժմ իսկ, նախ-
նի ժողովրդոց մէջ ալ կը գործածուե-
ին։ Հռոմէացիք ընդհանրապէս հողէ
կը շինէին պուպիլները։ Փոքրիկն ու
մեծը միմեկին չ'ուսումնասիրուեց
են։ Աղետահաններով, մարդաբանե-
րով ու զանազանիներով կը զարդա-
րէին։ Նախնի եղիպարացիք՝ աղայոց
մահուան ատեն ալ խաղալիքներ կը
գործածէին, եւ ինչպէս Հռոմէացիք
նոյնպէս եղիպարացիք խաղալիքներով

կը թաղէին իրենց վախճանեալ զա-
ւակներն։ Նաեւ իբրեւ խաղալիք, մե-
տադներէ կոկորդիլոսներ չինած էին,
որոց բերաններն ինքնին կը բացուին
կը դոցուին եղեր։ Հեռաւարտ՝ 4-5
դարէ ի վեր կայ աղայական խաղա-
լիքներու գործածութիւնը։

— Աշխարհի առաջին հեռագրա-
տուը՝ Լոնտոնի Ս. Մարթինի հեռա-
գրատունն է։ Օրը միջին հաշուով՝ 125-
150 հազար հեռագրի առուտուր կ'ընէ
Վախճանեալ Վիքթորիա թագուհեայ
զահակալութեան տարեկարծի օրը մին-
չե 195 հազար բարձրացաւ այս թիւն։
Այս հեռագրատան մէջ 1226 մեքենայ
կայ, որոց մէկ քանին մինչոյն ժամա-
նակի մէջ 5-6 րոպէի ձեռն հաղորդակ-
ցութիւն կ'ընէ։ Գիշեր մը 500 հազար
բաւ քաջուած է այն հեռագրատունէն,
ուրիշ գիշեր մ'ալ 1 միլիոնէ աւելի
բաւ։ Այս հեռագրատան մէջ օրը 300
հոգի հեռաձայնով կը հաղորդակցին։

— Կարգադատ, սակարանի մարդիկ
ու վաճառականք։

— Պատմական աղանակը մը, Հոփ
ըստած, մօտեւ 60000 լիրայի գումար
է Լորտ Փրանսիզ Հոփէ՝ Ամերիկայի
ծանօթ միլիոնատէրներէ մէկուն կողմ
համար։ Գաղղիացի նշանաւոր աշխար-
հաշիւիկ Թալլիէն՝ 1642 ին, Հնդկաս-
տանէ աուեր եւ Լուի Գ. ի վաճառու
է։ Գաղղիոյ գանձատան մէջ մնացեր
է մինչեւ 1792. ապա գողցեր են, եւ
գողերը աւելի ձեռաւորել տալով՝ Անգ-
լիոյ մէջ 1830 ին վաճառու են Պ.
Իւնզոնի անուն մէկուն։ Ի վերջոյ
Հանրի Թոմաս Հոփ գնեց է, եւ այն
ժամանակէ ի վեր նոյն ընտանեաց քով
կը գտնուի եղեր։ 112 քրադ է։

— Հաղարանեաց վարդէնի մը կը
գտնուի Գերմանիոյ Հէլմսթէյտ քաղա-
քի մէջ։ Հարուստ անգլիացի մը ու-
ղիւ է գնել մէկ միլիոն ֆրանքի, բայց
սեղերը չեն հաճեր վաճառել։

— Փետայութեան յատուկ զգեստ կայ
Գերմանիոյ մէջ։ Այդ զգեստին տար-
բեր զգեստով ներկայացողները կը մեր-
ժուին արձանագրութեան նոտարէն։

— Կաւայի հրաշալիքներէն իմ
գարաւ։ — Մօտեւ Պետրոպոլիսի մէջ
Բէնտլօֆ անուն պառաւ մը մեռել է,
որ իւր թուր կնիաց մէջ մեծ հող տա-
րեր է նախնի ժամանակներէ մինչեւ
ցարդ կանանց գրական հրատարա-
կութիւնները հաւաքելու համար, շատ
ուշադրութիւն ընելով որ անոց մէջ
արական սեռէ յաւելեալ բան մը գրու-
նուած չ'ըլլայ։ Տարալոյն չկայ թէ
այս հաւաքածոյն նմանը չկայ ուրիշ
տեղ։ 18 հազար հատորներէ կը բաղ-
կանայ այս հաւաքածոյն։ Գաղղիոյ,
Ռուսիոյ, Ամերիկայի, Գերմանիոյ,
Ճապոնի, Դանիայի, Դանիայի եւ ալ երկ-
րաց զբաղեցուցեաց բոլոր երկարութե-
թիւները կը գտնուին։ Պետրոպոլի-
սի մասնաւորապէս համար կապեր է
սոյն հաւաքածոյն, որ 2 միլիոն ֆրանք
կ'արժէ եղեր։

ՎԵՊ ՍԵ

ՊՈՒՊՐԻԿԸ

ԿԱՂԱՆԴԸ

— Մայրիկ, ձայնեց անկողնոյն
մէջէն ամմանիկհար տղայ մը, ան-
ջօր կերպով, եւ տիկին Խորէնէ
թողով ձեռքի կարը՝ վազեց ութ
տարեկան տղան, ժանի փոքրիկ
մահճակալին քով, որ շաբաթէ մը
ի վեր կը տառապէր կը տաղանապէս,
եւ մայրական գորովալիկ ձայնով
մը հարցուց։

— Ի՞նչ կ'ուզես, ձագ՝ուկս։

Տղան, ստատիկ տաքութեան
հրոյշէկ եղած տղերքով նայեցաւ
մօրը, եւ իւր իղձն ու զգայուն
յայտնող ձայնով մը յարեց։

— Տեսա՞ր պուպիլիկը (պէպէք),
այսօր տեսա՞ր զայն։

Իսկոյն մայրն ուղի բաւը լսելուն
պէս՝ գոյնը նետած ու աչքերը թըր-
շած էին. յուսահատական դիրքով
մը պատասխանեց։

— Դարձեալ այդ բաղձնքը, հէ-
ք մանկիկ կա, այդ բաղձնքով թէ՛
ինքզինքդ, եւ թէ՛ զիս կը վշտացու-
նես։ Զե՞ս դուրսը որ երէք չեմ
կրնար գնել այդչափ թանկագին
խաղալիկ մը եւ տալ քեզ. արդէն
նար առնուլ տալ. աղջիկները
կը խաղան պուպիլիկով. ծիծաղելի
է՞ մանչ տղայի մը ձեռքը պուպ-
իկ տալ։

Ժանի որ ըսաւ չէր համոզուեր այս
խօսքերէն, գլուխը շարժեց Հիւան-
գանալէն առաջ՝ նորութեանց մեծ
վաճառատան մը մէջ տեսած այն գե-
ղեցիկ պուպիլիկը՝ հիւանդութեան
սաղմաւանութեան մէջ իւր միակ բաղ-
ձանքն եղած էր։ Մայրն որ առա-
ւօտէ մինչեւ երեկոյ կարի աշխա-
տութեամբ շահած քանի մը փա-
րայով դժուարաւ կը հայթայթէր
ոգեպաշտիկ, կը հալէր կը մաշէր
նկատելով որ զաւակը հիւանդաց
յատուկ յամառութեամբ կը պա-
նդէ այդ խաղալիկին, եւ չորուե-
լուն համար տուել կը նեղուի Դար-
ձաւ ըսաւ Ժանի։

— Ձագ՝ուկս, պարա՛ւ բան է
այդ բաղձնքդ, թո՛ղ այդ բաղ-
ձանքը, մոռցի՛ր։

— Պուպիլին անդ է, վաճա-
ռատան ապակեփեղկին մէջ կանդ-
նած է. այնպէս չէ՞։

— Ձեմ դիտեր, չնայեցայ,
բայց կանդնած ըլլայ թէ չէ, միւ-
նոյն բանն է քեզի համար. մեք
չեմք կրնար գնել զայն. հարուստ
տղայը կրնան այդպիսի խաղալի-
կներ ունենալ. մեք չքաւոր ու կա-
րօտ եմք։

Կնոջ աչքերէն արտասուք կը
հոսէր՝ այս խօսքերն արտասանելու
ատեն. տղան խորհրդաւոր նայ-
ուածքով կը դիտեր մայրը եւ դժ-
դոյն դէմքը բոլորովին կ'ալայայէր՝
տեսնելով մօրը արտասուքը՝ ձեռ-
քը դէպ ի անոր գողգոյնուն ձեռքը
երկնցնելով յարեց։

— Մի՛ լար մայրիկս, մի՛ լար,
դիտեմ թէ ինձի համար չափի
առնուի այն գեղեցիկ պուպիլիկը։
Մայրը գուրդուրանօք համբու-
րեց իւր հոգեհատարն եւ ըսաւ։

— Ուրեմն խեղճի պիտի ըլլաս.
այնպէս չէ՞. այլեւ չափի յիշես
այն խաղալիկը. խոստացի՛ր ինձ
թէ չափի յիշես այլեւ։

Ժան խորհրդաւոր ժպիտով մը
պատասխանեց մօրը այն աղբարա-
րութեան։

— Մայրիկս, եթէ այդպիսի
խոստում մը ընեմ, զքեզ խաբած
կ'ըլլամ. որովհետեւ ես շատ կը սի-
րեմ այն պուպիլիկը, բայց չեմ կըր-
նար ըսել քեզ. որչափ վաճառա-
տան մէջ մնայ այն, ինքզինքս բա-
րեբաղդ կը համարեմ. քանի որ
մնայ անդ՝ իմ ալ կը համարուի։

Եթէ մէկը գնէ եւ անկէ վերնայ՝ ահա
այն ատեն դժբաղդ եւ շատ դժ-
բաղդ պիտի ըլլամ, վասն զի այլ-
եւ չափի կրնամ տեսնել այն գե-
ղեցիկ պուպիլիկը։ . . .

— Ձառա՛կս, ուղի ըսածդ ալ
անուշտ օր մը պիտի կատարուի.
կարելի է որ մինչեւ ցարդ վաճառ-
ուած ըլլայ։

— Ո՛հ (Ներմութեան տաղան-
պէն նիհարեցած մատները սեղմե-
լով), այդ բանը մի՛ ըսեր. . . եւ
թէ այնպէս ըլլայ՝ շատ կը վշտա-
նամ. . . կ'ուզե՞ս բարի մայր մ'ըլ-
լալ. . . աղէ՛ գնա այն վաճառա-
տունը, ինձ լուր բեր պուպիլիկին

անդ գտնուելուն կամ չգտնուելուն
վրայ. . . մի՛, մայրիկս, կ'աղաչեմ. . .
այս բաղձնքս պիտի կատարես.
այնպէս չէ՞. . .

Կարելի չէր որ մայրը ընդգի-
մանար օրդոյն աղբարին վախճալով
որ անոր տեսնելու ու տաղանալը
կ'աւելնայ, եթէ մերժէ, հարկաւ
գրեցաւ կատարել խնդիրը, եւ համ-
բուրելով ըսաւ։

— Լա՛ւ, երթամ, լուր բերեմ՝
քեզ. սակայն ի՛նչ օգուտ, պուպ-
իկը դարձեալ քուկդ չափի ըլլայ։

— Այլիւ, մայրիկ, գնա՛,
գնա՛. . . ցորչափ անդ մնայ պուպ-
իկը, չեմ՝ յուսահատիւր. թերեւս
թռչունները ինձ կը բերեն զայն. . .
կամ՝ յանկարծ կը հարստանանք.
. . . չըլլա՞ր, կարելի չէ՞ որ յան-
կարծ շատ դրամ ունենանք. չե՞ս
հաւատար գու. կարգացած գրքե-
րու մէջ շատ օրինակներ կան. եւ
ահա առաւօտուն արթնցեր են եւ
զերենք ոսկիներու ու ազամանդ-
ներու մէջ տեսեր են. մեք ինչո՞ւ
չենք կրնար ըլլալ։

Ժպտեցաւ մայրը։ Արդարեւ հե-
տաքրքրական էր մանկական հա-
սակի յատուկ այս յոյսն ու ակըն-
կալութիւնը։

— Մարիէն կ'երթար դէպ ի փա-
րիկ մեծ պողոտաներուն մէկը,
խաղալիկ վաճառատունը։ Օրն ամ-
պոտու խոնաւ ըլլալուն համար քուր
անձկութիւն մը տիրած էր խեղճին
վրայ, եւ օրորութիւնը բոլորովին բա-
պառած էր։ Տարեգրուել մօտ ըլ-
լալուն պատճառաւ՝ Փարիզի վա-
ճառատունք ընծայացուներով զար-
դարած էին ապակեփեղկերը։ Տար-
ւոյն այս օրերուն մէջ հարուստ դա-
սը տեսնելով այս գեղեցիկ բանե-
րը՝ գնել կը փափաքէին, իսկ աղ-
քատիկ դասակարգը ի տես այդ
գեղեցիկութեանց՝ առաւել կ'ըզ-
գան իրենց չքաւորութեան դառ-
նութիւնը։ Դուրսն է մակաբերել
թէ՛ Մարիէն պէս գորովալուծ
մայր մը ինչք կը զգար այդ հա-
րատութեանց, այդ ճոխութեանց
տեսարանին առջեւ։ Մարիէն կը հո-
սէր սրտէն նկատելով որ պուպի-
կին սիրոյն համար ոգեհատար ձա-
գուկը կը հալի կը մաշէ։ Արդ ի-
րենց բարեբաւտութեան, բարօրու-
թեան աստիճանին տեղեւոր են այն
մայրերն, որ կրնան գեղեցիկ գե-
ղեցիկ խաղալիկներ առնուլ տանիլ
իրենց ձագուկներուն օրօրոյններն
ու մահճակալներն, եւ տեսնել վա-
րելն անոնց անկողնի երեսաց վրայ
փայլած խինդն ու խայտանքն թըշ-
ուաւ Մարիէն՝ որոյ համար զոհո-
ղութիւն մ'էր դաւալը գոհացու-
նելու համար մինչեւ վաճառատունը
երթալը, կը մտածէր որ այսպէս ժա-
մալ

